

Living Lab -pilotti

Hanke-esittely
16.12.2009

Esityksen sisältö

- Janne Orava / Javaro Oy
- Living Lab ja Living Lab -toimintamalli
- Living Labien nykytilanne Suomessa
- Suomalaisten Living Labien toimintamallit ja erityispiirteet
- Suomalaisten Living Labien palvelutarjooma ja hyvät käytännöt
- Johtopäätökset ja kehittämis ehdotukset

Janne Orava / Javaro Oy

- Konsulttina Arabianrannassa (2002-)
- Living Lab -työkalun ja Living Lab -extranetin kaupallistaminen (2009-)
- HAAGA-HELIA T&K Advisory Boardin jäsen erikoisalueena Living Lab -osaaminen ja sen hyödyntäminen ammattikorkeakoulun toiminnassa (2007-)
- AMK Neloskierre -hanke (2009-2012).Tilaaaja: HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulu
- Living Lab -rinki pilottikokeilu (2009).Tilaaaja: Innovaatio ja osaaminen -verkosto / Seinäjoen Teknologiakeskus Oy
- Pasila Living Labin virtuaaliympäristön määrittäminen, kehittäminen ja käyttöönotto -konsulttiprojekti (2008-2009).Tilaaaja: HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulu
- Arabianranta Living Labin virtuaaliympäristön määrittäminen ja kehittäminen - konsulttiprojekti (2008-2009).Tilaaaja: Art and Design City Helsinki Oy
- Projektipääällikkönä Helsinki Living Lab ”Learning by Living”, Living Lab -osaamisen tuotteistaminen Tekes-hankkeessa (2006-2008).Tilaaaja: Art and Design City Helsinki Oy
- Helsinki Living Lab Process Manager, Forum Virium Helsinki (2008)
- Porvoo campus 2010 & Oppimisen Living Lab -selvitys (2007).Tilaaaja: Itä-Uudenmaan aluekeskusohjelma
- Tulevaisuuden kehitysalustat -selvitys (2006-2007).Tilaaaja: Culminatum & Tekes

Living Lab ja Living Lab - toimintamalli

Living Lab:n historia

- Termi saanut alkunsa 90-luvulla MIT:ssa - House_n
- 2000-luvun alkupuolella termi rantautui Eurooppaan
- Nykyään termi tai yleisemmin käyttäjälähtöisyys ja avoin innovaatio on liitetty monessa Euroopan maassa osaksi kansallista innovaatiostrategiaa
- “Yksi uusista innovaatiotoiminnan muodoista ja vuorovaikutusympäristöistä, jonka hyödyntämiseen ja kehittämiseen tulisi kiinnittää erityistä huomiota” (Kansallinen innovaatiostrategia, 2008)

Living Lab

- Vain yhtä ainoaa, oikeaa ja absoluuttista määritelmää/totuutta ei ole, sillä kukaan ei “omista” Living Lab -termiä
- Living Labeja ja “Living Labeja” satoja
- Living Lab -tyyppisiä hankkeita tehty pitkään, mutta ei systemaattista Living Lab -toimintaa
- Useita kansallisia (mm. LiTe Open ja AMK LL-ryhmä) ja kansainvälisiä (mm. ENoLL ja Living Labs Global) LL-verkostoja, joissa yhteensä satoja toimijoita. Näiden lisäksi verkostoja, joissa sivutaan LL-toimintaa (mm. Innovaatio ja osaaminen -verkosto, OSKE:t ja SHOK:t)

Living Lab on käyttäjälähtöinen
avoimen innovaation
ekosysteemi
tosi-elämän ympäristössä

Living Labin peruselementit

Käyttäjälähtöisyys

- Käyttäjien osallistamista ja osallistumista
- Objektista subjektiksi
- Käyttäjä osallistuu aktiivisesti T&K&I-toimintaan

Ekosysteemi

- Mukana olevien toimijoiden muodostama yhteistyöverkosto
- Living Lab -casessa ekosysteemistä tunnistetaan sopivimmat toimijat, joiden kesken muodostetaan ad hoc -ekosysteemi

Avoin innovaatio

- Organisaatiot eivät voi tukeutua ainoastaan omaan T&K&I-toimintaan

Tosi-elämän ympäristö

- Käyttäjä toimii ja elää omaa arkeaan
- Ei ole steriili laboratorioympäristö eikä testausta varten rakennettu tila tai ympäristö
- Normaali arkiympäristö, jossa ihminen työskentelee, asuu ja leikkii (work & live & play)

Käyttäjät arjen innovaattoreina

Living Lab -toimijat

Mahdollistajat

- Luovat yleisen infrastruktuurin ja käytänteet
- Kaupungit ja muut julkiset toimijat
- Eivät osallistu aktiivisesti Living Lab -toimintaan

Hyödyntäjät

- Haluavat kehittää omia tuotteitaan tai palveluitaan käyttäjälähtöisesti
- Yritys tai julkinen toimija

Käyttäjät

- Arkipäivän käyttäjiä
- Käyttävät testattavia tuotteita ja palveluita omassa arjessaan, normaalissa käyttöympäristössä ja normaaleissa käyttötilanteissa
- Avoimia ja valmiita antamaan rehellistä palautetta

Kehittäjät

- Tarjoavat toteuttamiseen menetelmiään, työkalujaan ja resurssejaan
- Käyttäjiltä palautetta, kommentteja, parannusehdotuksia ja muuta raakadataa

Living Lab -toimijat ovat enemmän kuin osiensa summa

T&K&I-toiminta

Markkinoilla olevan tuotteen tai palvelun kehittäminen

Olemassa olevat käyttäjät tai vaihtoehtoisesti täysin uudet käyttäjät

Lanseerausvaiheessa olevan tuotteen tai palvelun kehittäminen

Hienosäätöä lanseerausvaiheessa

Idea- tai kehitysvaiheessa olevan tuotteen tai palvelun kehittäminen

Kartoitetaan ihmisten arkea ja olemassa olevien tuotteiden ja palveluiden käyttöä

Living Labit mukana tuotekehityksen kaikissa vaiheissa

© Helsinki Living Lab

Living Labien nykytilanne Suomessa

“Kenttätilanne”

- Yli 30 Living Labiä Suomessa
- Kenelläkään ei 100% kokonaiskuvaa
- Käytössä useita termin ja toiminnan määrittelyjä
- Määritelmä ei kohtaakaan todellisuutta
- Suuri osa vasta käynnistämässä varsinaista toimintaa
- Käytännön caset vähissä
- Suuri osa julkisrahoitteista hanketoimintaa
- Enemmän tutkimuslähtöistä kuin aidosti käyttäjälähtöistä tai edes hyödyntäjälähtöistä
- Tahtotila olemassa toiminnan vakiinnuttamiseksi

Suomalaiset Living Labit

Living Labit

- 1.Active Life Village (Espoo)
- 2.Agro Living Lab (Seinäjoki)
- 3.Arabia Living Lab (Helsinki)
- 4.ArchipeLabo (Turun saaristokunnat)
- 5.Arctic Living Lab (esiselvityshanke)
- 6.Edelläkävijäkunta Living Lab (Mikkeli)
- 7.Helsinki Living Lab (pk-seutu)
- 8.Huomisen hotelli (Helsinki)
- 9.InnoHub Espoo (Espoo)
- 10.Karjaranta Living Lab (Pori)
- 11.Lahti Living Lab (Lahti)
- 12.Laurea Lbd Living Lab (pk-seutu)
- 13.Living Lab for Design and Services (Pohjois-Karjala)
- 14.Lutakko Living Lab (Jyväskylä)
- 15.Maunula Living Lab (Helsinki)
- 16.Northern Rural Living Lab (Pohjois-Suomi)
- 17.OtaSizzle/SizzleLab (Espoo)
- 18.Owela Open Web Lab (Espoo)
- 19.Pasila Living Lab (Helsinki)
- 20.Porvoo Campus Living Lab
- 21.Skaftkärr/Energia Living Lab (Porvoo)
- 22.Suuntaamo (Tampere)
- 23.Suupohja Living Lab

- 24.Suurpelto Living Lab (Espoo)
- 25.Virvelinranta Living Lab (Hämeenlinna)

Kyselyyn ei saatu vastauksia seuraavilta Living Labeilta

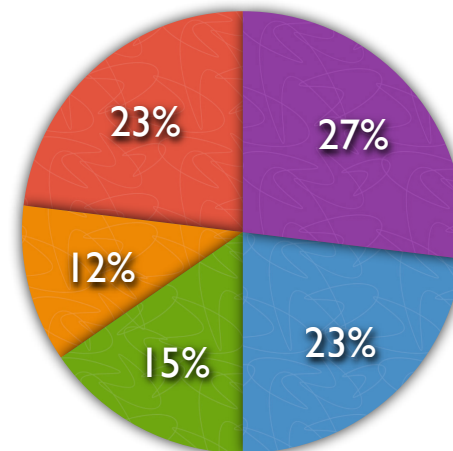
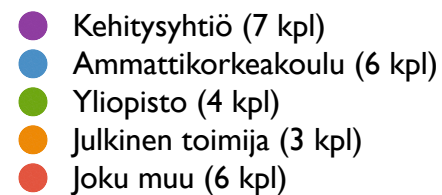
- 1.Cleantech Living Lab (Asumisen OSKE)
- 2.Digital Living Lab Espoo
- 3.Nokiareena Living Lab (Tampere)
- 4.Paper Living Lab -tutkimus
- 5.Snowpolis (Vuokatti)

Suomalaisten Living Labien toimintamallit ja erityispiirteet

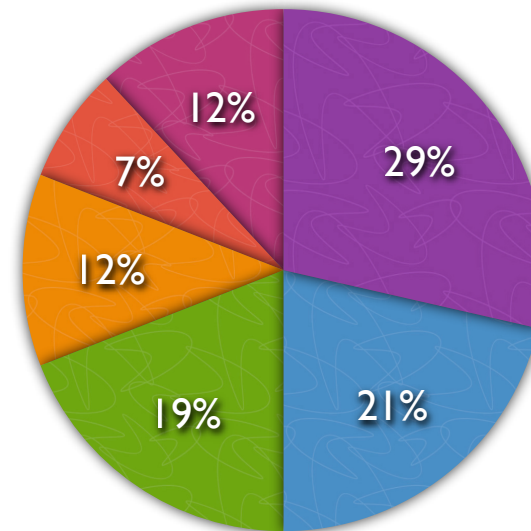
JOHTAMINEN JA HALLINNOINTI

- Living Labien osaaminen on pääasiassa henkilöissä eikä varsinaisesti organisaatioissa
 - ”Henkilöt ymmärtävät toimintatavan ja käyttäjälähtöisen testauksen, joilta se sitten ”valuu” organisaatiolle, joka vaatii hallinnolliset päätökset.”
- Enemmistöä Living Labeista johtaa joko projektipäällikkö, koordinaattori tai fasilitaattori
 - ”Yhteyshenkilö (johtaa Living Labia), sillä johtaja kuulostaa tässä yhteydessä epäsovivalta termiltä, koska kyse ei ole mistään organisaatiosta”
- Living Labin vastuuorganisaatio useimmiten kehitysyhtiö tai AMK

TOIMIALAT JA ERIKOISOSAAMINEN

- Terveys ja hyvinvointi (12 kpl)
- Rakentaminen ja asuminen (9 kpl)
- ICT ja media (8 kpl)
- Matkailu ja majoitus (5 kpl)
- Julkiset palvelut (3 kpl)
- Muu (5 kpl)

- Aktiivinen seutu ja toimijoiden sitoutuminen
- Keskittyminen ihmisiin ja hyvinvointiin, ei teknologioihin
- Kommunikaatio- ja vuorovaikutusosaaminen sekä alueellisten kehitysprosessien läpivientiosaaminen
- Kyky sitouttaa ja osallistaa käyttäjät sekä osata valita oikeat metodit ja tekijät
- Käytössä olevat verkkotyökalut, sosiaalisen median hyödyntäminen, paikkariippumattomuus ja käyttäjien nopea tavoittaminen
- Laaja yhteistyö kansallisten kehittäjätahojen kanssa

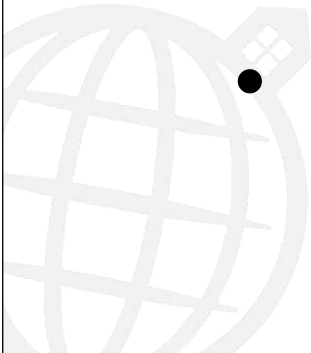
RAHOITUS

- Valtaosassa Living Labeja toiminnan rahoitus määräaikaista projektirahoitusta pääosin julkisilta toimijoilta
 - *”Perustoiminta on pysyvää, mutta toiminnan terävöittämiseksi käynnistetään projektirahoituksella hanketta, jonka tavoitteena on yhteisen pysyvän käyttäjäpoolin perustaminen ja ylläpito ja yhteisen ”oven” luominen maailmalle ja maailmalta.”*
- Tulorahoituksen osuus Living Labeissa vaihtelee huomattavasti
 - *”Suoraan yrityksiltä tulevan rahoituksen osuus on hyvin pieni, ei merkitystä kokonaisuuden kannalta tällä hetkellä.”*

LIVING LAB -EKOSYSTEEMI

- Tutkimusorganisaatiot; merkittävä rooli kehittäjinä tarjoten menetelmiä, työkaluja ja resursseja. AMK:t ovat ottaneet aktiivisen roolin > aluekehitystehtävä ja käytännönläheisyys sekä konkreettisuus
- Yritykset; kehittäjiä tarjoten tiukasti rajattua osaamista tai rahoittajia hyödyntäjän roolissa
- Muut; alkuvaiheessa kaupunkien ja kuntien vahva rooli tulee erityisesti esille rahoittajan ominaisuudessa lähes kaikissa Living Labeissa
- Kansainväliset kumppanit; ei juurikaan konkreettista yhteistyötä, koska Living Labit ovat vielä alkuvaiheessa ja ennen kansainvälisten kumppaneiden mukaan ottamista, pitää toiminta ja prosessit saada kunnolla käyntiin

LIVING LAB- JA INNOVAATIOVERKOSTOT

- Useita kansallisia ja kansainvälisiä verkostoja
- European Network of Living Labs -verkostoon kuuluu 14 suomalaista Living Labiä (lokakuu, 2009)
- Ammattikorkeakoulujen Living Lab -verkosto konkreettisin mm.AMK Neloskierre -hanke (2009-2012)
- Innovaatio ja osaaminen -verkostossa 24 pientä ja keskisuurta kaupunkiseutua
- Living Lab:mäisiä toimintoja harjoitetaan OSKE- ja SHOK-verkostoissa, joihin osa Living Labeista kuuluu

VERKOSTOISTA ON SEKÄ HYÖTYÄ ETTÄ HAITTAA

- Merkittävin haitta puhtaan ideologian nopeampi leviäminen kuin varsinaisten tulosten, joka puolestaan luo todellisuutta suurempia ennakkoodotuksia
- Merkittävin hyöty on tiedon, osaamisen, parhaiden käytäntöjen ja oppien leviäminen ekosysteemien välillä = vertaisoppimista

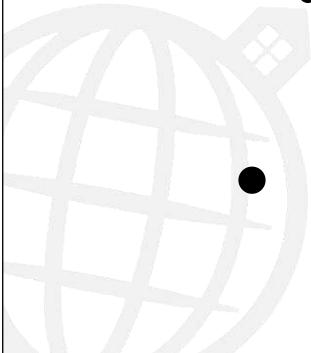

Suomalaisten Living Labien palvelutarjooma ja hyvät käytännöt

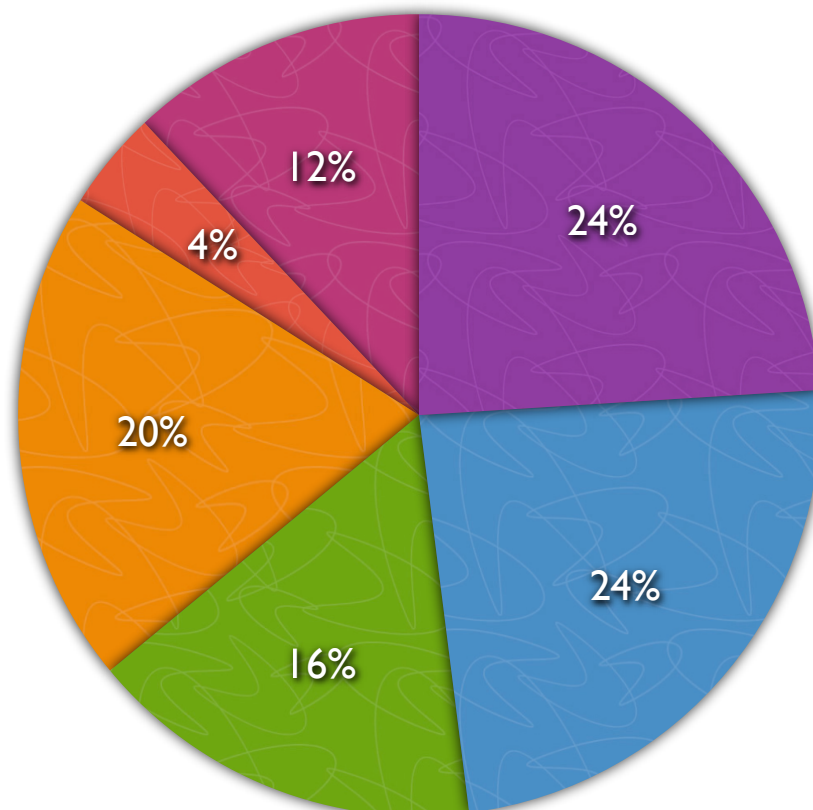
PALVELUTARJOOMA JA MENETELMÄT

- Palvelutarjooma voi olla hyvin spesifiä palvelen erityisesti valittua toimialaa tai temaattisuutta
 - Verkkoliikenteen tunnelointi, mobiiliostotyökalut, energiankäytön reaaliaikainen seuranta ja ilmanlaadun seuranta
- Palvelutarjooma voi olla hyvinkin geneeristä soveltuen käytännössä minkä tahansa toimialan tuotteen tai palvelun kehittämiseen
 - Yleisempään tuotekehitysprosessiin kytkeytyvät palvelut, kuten hankevalmistelu ja projektointi sekä projektien hallinnointipalvelut
- Käytössä useita menetelmiä ja työkaluja

LIVING LABEISSA TEHTY VASTA MUUTAMIA CASEJA

- 0 casea (6 kpl, joista kolmella case kesken)
- 1-2 casea (6 kpl)
- 3-4 casea (4 kpl)
- 5-10 casea (5 kpl)
- Yli 10 casea (1 kpl)
- EOS (3 kpl)

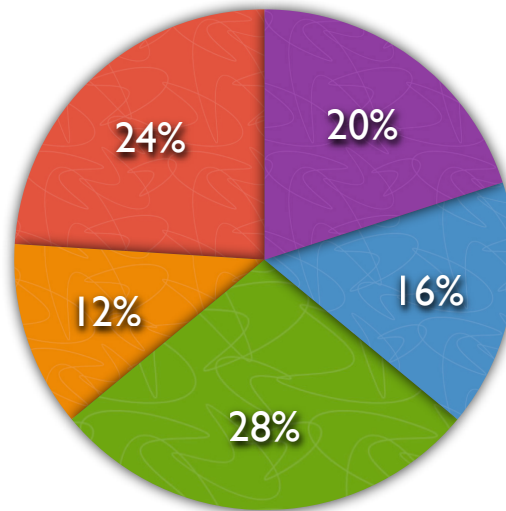

PARHAITA KÄYTÄNTÖJÄ

- Toiminnan **riskien arviointi**, joka auttaa varautumaan erilaisiin yllättäviinkin tilanteisiin ja opettaa tuntemaan Living Lab -toimijan vastuun. Samalla tiedetään, mihin asioihin pitää osata varautua ja hankkia esim. vakuutus.
- **Viestintästrategian** luominen, jota kehitetään ja jalkautetaan aktiivisesti sekä alueelle että käyttäjille.
- Projektien selkeä **aikataulutus**, jotta eri henkilöt ja organisaatiot tietävät vastuunsa ja tuotoksensa.
- Living Lab -casejen tarkka **roolitus**; kuka toimii missäkin roolissa casen aikana.
- Käyttäjien osallistumisen **motivoinnin** kokonaisuuden tarkka mietintä.
- Casejen vaiheiden reaaliaikainen **raportointi** verkkosivujen kautta.
- Jokaisen casen jälkeen **kriittinen arviointi** siitä, miten se meni, jotta opitaan seuraavia caseja varten.

LIVING LABEISSA KÄYTTÄJIÄ VALMIUSTILASSA NOLLASTA TUHANSIIN

- 0 käyttäjää (5 kpl)
- 1-50 käyttäjää (4 kpl)
- 51-100 käyttäjää (7 kpl)
- 101-1000 käyttäjää (3 kpl)
- Yli 1000 käyttäjää (6 kpl)

- Living labeilla käyttäjäryhmiä “vauvoista vaareihin”
 - Aikuisopiskelijat
 - ICT-innokkaat
 - Liikkuvaa työtä tekevät ICT-alan asiantuntijat
 - Liikuntarajoitteiset, vammaiset ja mielenterveyshäiriöiset
 - Senioriosaajat
 - Teknofobiset vanhukset

Johtopäätökset ja kehittämisehdotukset

JOHTOPÄÄTÖKSET

- Enemmän puhetta, kuin tekoja
- Living Labit eivät ole onnistuneet vielä lunastamaan paikkaansa
- Potentiaalia ja tarvetta Living Lab -toiminnalle on
- Kriittistä kyettä tuotteistamaan Living Lab -tarjonta sellaiseen muotoon, että hyödyntäjät ja käyttäjät ottavat sen omakseen
- Käyttäjät ovat halukkaita antamaan ideoita tuotteiden ja palveluiden kehittämiseen, sillä he haluavat niistä itselleen ja läheisilleen toimivampia
- Hyödyntäjät ovat tajunneet, että heidän tuotteidensa ja palveluidensa käyttäjillä on runsaasti ideoita niiden parantamiseksi ja jopa uusien innovaatioiden kehittämiseksi

TOIMIVAN JA MENESTYVÄN LIVING LABIN ELEMENTIT

- Toimintaan ovat sitoutuneet ekosysteemin toimijat, jotka tiedostavat oman roolinsa
- Erikoistuminen ja osaamisen kerryttäminen tietystä toimialasta tai elämänalasta
- Valitun erikoistumisalan vaatimukset täyttävä fyysinen, virtuaalinen ja sosiaalinen infrastruktuuri
- Tehokkaat ja toimivat prosessit casejen toteuttamiseksi
- Olemassa olevia käyttäjiä tai vähintään rajapinta potentiaalsiin käyttäjiin ja niiden tunteminen (demografiatiedot ja ajan kuluessa myös muuta tietoa)
- Palkattuja tai OTO-työntekijöitä, jotka ymmärtävät Living Lab -toiminnan haasteet ja erilaisuuden esim. perinteiseen tuotekehitykseen verrattuna
- Kuuluminen osana laajempaa Living Lab -verkostoa tiedon ja osaamisen vaihtamiseksi sekä yhteistyön laajentamiseksi
- Caseja, joiden toteuttamisesta opitaan systemaattisesti niin Living Lab -prosessiosaamista kuin yhteistyönkin tekemistä ekosysteemin eri toimijoiden välillä

KEHITTÄMISEHDOTUKSET

1. Yhteisen Living Lab -ymmärryksen muodostaminen ja yksiselitteisen perusmääritelmän käyttöönottoaminen kaikkien toimijoiden osalta.
2. Suomalaisen Living Labien ja Living Lab -toimijoiden kokoaminen yhteen.
3. Living Lab -teorian jalkauttaminen ja paikallisen Living Lab -osaamisen kartuttaminen tekemisen kautta vuonna 2010.
4. Living Lab -mittareiden luominen, joilloin voidaan yhteismitallisesti verrata erilaisia Living Labeja keskenään.
5. Kansallisen Living Lab -koordinaattorin luominen.

Lisätietoa:
Janne Orava
janne.orava@javaro.fi
040 820 4842

